

De Inspectie der Artillerie.

DOOR

F. G. DÜRST BRITT,
Kapitein der Artillerie.

Bij Koninklijk Besluit van 27 October 1921, No. 45, werd o.m. bepaald, dat met ingang van 15 November 1921 de functies, tot dusver vervuld door den Inspecteur der Bereden-Artillerie en dien der Vesting-Artillerie, zouden worden vereenigd in één persoon, die den titel zou dragen van Inspecteur der Artillerie.

Het feit, dat het dus op 15 November 1931 10 jaar geleden is, dat deze vereeniging tot stand kwam, is voor mij aanleiding in het kort een overzicht te geven van de geschiedenis van de Inspectie der Artillerie van het tijdstip van het herstel onzer onafhankelijkheid in November 1813 tot den huidige dag.

Op 26 December 1813 werd PRINS WILLEM FREDERIK KAREL, zoon van Koning WILLEM I, eerst 16 jaren oud, tot *Grootmeester der Artillerie* benoemd, met opdracht een goed en krachtig korps Artillerie bijeen te brengen.

Aan het hoofd van het wapen der Artillerie staande, voerde Hij het opperbevel over het personeel en materieel der Artillerie, niet alleen hier te lande, maar ook in de overzeesche bezittingen van het Rijk.

Onder de onmiddellijke bevelen van den Koning, van het Departement van Oorlog en van den Grootmeester werd een *Inspecteur-Generaal* belast met de regeling van de bijzonderheden van den dienst der Artillerie, ook in de magazijnen en werkplaatsen.

Op 11 Maart 1814 werd Generaal-Majoor W. Baron DU PONT als zoodanig aangesteld. Op 23 Maart 1814 bevorderd tot Luitenant-Generaal, heeft hij tot 1 September 1818 (van 1 Januari 1818 als *Chef* van het Departement van den Grootmeester) deze gewichtige betrekking vervuld.

Bij Koninklijk Besluit van 28 December 1817 werd met ingang van 1 Januari 1818 een afzonderlijk Departement van den Grootmeester ingesteld, waarbij de Inspecteur-Generaal DU PONT als *Chef* werd geplaatst.

Op 1 September 1818 werd de betrekking van Inspecteur-Generaal opgeheven en aan het hoofd van het Departement van den Grootmeester een *Directeur* geplaatst.

Bij de Besluiten van 12 October 1840, No. 15, en 22 December 1840, No. 30, werd met ingang van 1 Januari 1841 het Departement van den Grootmeester bij het Departement van Oorlog ingedeeld. Het Grootmeesterschap werd opgeheven, zoodat met genoemden datum

Prins FREDERIK feitelijk ophield het hoofd van het wapen der Artillerie te zijn. ¹⁾

Reeds te voren was Hem bij Besluit van 1 October 1840, No. 10, ingevolge den daartoe door Hem medegedeelden wensch, een eervol ontslag als Grootmeester der Artillerie verleend, zulks met behoud van den rang en de waardigheid van Grootmeester der Artillerie.

Volledigheidshalve zij vermeld, dat sedert Maart 1814 de speciale leiding en het bijzondere toezicht over het personeel der Artillerie in twee *Commandementen* waren gesplitst. Het ééne bevatte de bataillons Veld-Artillerie der staande armee en het Korps Rijdende Artillerie, het andere de bataillons Artillerie van de nationale militie en den trein. Op 29 December 1829 werden de artillerietroepen in twee *inspectiën* verdeeld: de eerste inspectie omvattende een deel der Veld-Artillerie en Artillerie van de nationale militie, de tweede inspectie de overige Veld- en Militie-Artillerie, de Rijdende Artillerie, de Pontonniers en den Artillerie-Transporttrein.

Na opheffing van het Grootmeesterschap der Artillerie werden bij Besluit van 1 Januari 1841 o.m. de twee Artillerie-inspectiën opgeheven. Het personeel der Artillerie, met uitzondering van de Compagnie werklieden, werd gesteld onder de bevelen van een Commandant van het personeel der Artillerie, terwijl insgelijks het materieel der Artillerie onder de bevelen van een Commandant van het materieel der Artillerie werd gesteld.

Bij Besluit van 10 Maart 1841, No. 93, vond een reorganisatie van het wapen der Artillerie plaats, o.a. met het doel „om de uitgaven der schatkist voor het tegenwoordige zoo veel immer mogelijk te vermindereu.” Het bestuur en de leiding van het wapen werden opgedragen aan 3 generaals, n.l. aan een Luitenant-Generaal als *Chef*, een Generaal-Majoor als *Commandant van het personeel* en een Generaal-Majoor als *Commandant van het materieel*.

De betrekking van Luitenant-Generaal is nimmer vervuld geworden, terwijl de betrekking van Commandant van het materieel door het bestaan van 3 Artillerie-Directiën geen levensvatbaarheid bleek te bezitten en dan ook bij Besluit van 15 Maart 1843, No. 20b, met ingang van 1 April 1843 werd ingetrokken, terwijl haar werkkring bij het Departement van Oorlog werd overgebracht.

Bij Besluit van 10 September 1852, No. 55B, werd een nieuwe organisatie van het wapen vastgesteld, teneinde deze organisatie in verband te brengen met het stelsel van verdediging.

Daarbij werd het commandement van het personeel opgeheven en

¹⁾ Van 1 Juli 1826—6 Juli 1839, toen Prins Frederik de betrekking van Commissaris-Generaal van Oorlog vervulde, later op 1 Januari 1830 belast werd met de Opper-Directie over de Departementen van Marine en Oorlog, was het Grootmeesterschap onvervuld.

werden de betrekkingen van Commandant van het personeel en Commandant van het materieel in handen van één *Inspecteur* met den rang van Luitenant-Generaal vereenigd. Uit de instructie blijkt, dat deze *Inspecteur* onder de onmiddellijke bevelen van den Minister van Oorlog stond. Behalve dat hij aan het hoofd van het personeel bij de korpsen stond, werden hem tevens opgedragen het oppertoezicht over de Artillerie-stapel- en -constructie-magazijnen en over de inspectie der draagbare wapenen, voor zooveel het personeel, de inrichting der werkplaatsen, de aanwending der materialen en in het algemeen de technische uitvoering der werkzaamheden betrof. Eveneens werd het materieel, bij de korpsen in gebruik, onder het onmiddellijk toezicht van voormelden *Inspecteur* gesteld.

Deze toestand bleef bestendigd tot 12 Juli 1867, toen bij Besluit van 8 Mei 1867, No. 64, een nieuwe formatie der Artillerie werd samengesteld, waarbij o.m. het beheer van het materieel weer werd afgescheiden en werd opgedragen aan een Generaal-Majoor of Kolonel, *Directeur voor het Materieel*.

Daar het wenschelijk was, om den *Directeur voor het Materieel* der Artillerie te belasten met het bestuur over de Artillerie-stapel- en -constructie-magazijnen, de inspectie der draagbare wapenen, de pyrotechnische school, 's Rijks gieterij van bronzen geschut en de Commissie van Proefneming, werden bij Koninklijk Besluit van 18 November 1876, No. 24, met ingang van 15 December 1876 de betrekkingen van *Inspecteur der Artillerie* en van *Directeur voor het Materieel der Artillerie* opgeheven. Tevens werd besloten, dat de titularissen voortaan de betrekking zouden bekleeden respectievelijk van Generaal-Majoor, *Inspecteur van het personeel der Artillerie* en van Generaal-Majoor, *Inspecteur van het Materieel der Artillerie*. De oudste in rang kon Luitenant-Generaal zijn.

Overwegende, dat het noodig was een wijziging te brengen in de organisatie van het wapen der Artillerie, hoofdzakelijk tot het verkrijgen van meer overeenstemming tusschen de indeeling van dat wapen en de regeling van het hooger toezicht over de onderdeelen, werd bij Koninklijk Besluit van 5 Januari 1878, No. 22, aan het hoofd van het wapen een *Inspecteur* gesteld, die den rang kon hebben van Generaal-Majoor of Luitenant-Generaal.

Met het toezicht over het personeel en materieel der regimenten Veld- en Rijdende Artillerie en van het Korps Pontonniers werd belast een Kolonel of Generaal-Majoor, die den titel voerde van *Commandant der Bereden-Artillerie*, terwijl met het toezicht over het personeel en materieel van de Vesting-Artillerie een Kolonel of Generaal-Majoor werd belast, die den titel voerde van *Commandant der Vesting-Artillerie*.

Bij Koninklijk Besluit van 7 Augustus 1908, No. 44, werden de bepalingen betreffende de hoogere bevelvoering in tijd van vrede (instructiën) herzien.

Bij dit Besluit werd tevens bepaald, dat op hetzelfde oogenblik van het in werking treden van de nieuwe instructiën ¹⁾ de Inspecteur der Artillerie den titel zou voeren van *Inspecteur-Generaal der Artillerie*, de Commandant der Vesting-Artillerie den titel van *Inspecteur der Vesting-Artillerie* en de Commandant der Bereden-Artillerie den titel van *Inspecteur der Bereden-Artillerie*.

Op 1 November 1909 werd met het heengaan van den Luitenant-Generaal der Artillerie F. G. A. VAN ERMEL SCHERER de betrekking van Inspecteur-Generaal „voorschands niet meer vervuld, teneinde de noodige ondervinding op te doen, of deze toestand al dan niet zou kunnen worden bestendigd”. ²⁾ Bij de organisatiewijziging in 1913 (aanschrijving D. v. O. van 14 April 1913, II Afd., No. 18) kwam de betrekking van Inspecteur-Generaal te vervallen en bleven de betrekkingen van Inspecteur der Bereden-Artillerie en Inspecteur der Vesting-Artillerie gehandhaafd.

Zooals reeds in den aanvang werd vermeld, werden op 15 November 1921 beide betrekkingen vereenigd in één persoon, die den titel zou dragen van *Inspecteur der Artillerie*. Daarbij werd tevens bepaald, dat naast dien Inspecteur een Opperofficier of Kolonel zou worden bestemd voor de vervulling van de functie van *Directeur voor het Artillerie-Materieel* ³⁾.

Dit is de toestand, zooals deze op den huidigen dag nog bestaat.

De veel omvattende taak van den Inspecteur der Artillerie is thans nader vastgelegd in het boekwerk No. 40 „Instructiën voor tijd van vrede”.

Hij voert o.m. het bevel over het Regiment Kust-Artillerie; het Korps Luchtdoel-Artillerie; het 2e Regiment Veld-Artillerie, voor wat betreft de in punt 3 van de Instructie voor den Inspecteur der Artillerie omschreven bijzondere taak; het Artillerie-Paardendepot; het Artillerie-Schietkamp; de School voor Reserve-officieren der Bereden-Artillerie; de School voor Reserve-officieren der Onbereden-Artillerie.

Voor wat eerstgenoemde 3 onderdeelen betreft, staat hij onder de bevelen van den Commandant van het Veldleger; voor wat de overige betreft onder de bevelen van den Minister van Defensie.

Voorts bekleedt hij thans het Voorzitterschap van de Algemeene Commissie voor het Infanteriegeschut, de Commissie voor Autotrekkracht (10 veld, 15 hw. I. 15 en het luchtdoelgeschut), terwijl onder

¹⁾ Dit geschiedde onmiddellijk.

²⁾ Zie memorie van Antwoord VIII Hoofdstuk van de Staatsbegroting over het dienstjaar 1910.

³⁾ Thans Directeur voor het Materieel der Landmacht.

hem ressorteeren de Artillerie Studie Commissie, de Artillerie Reglementen Commissie, de Luchtdoelcommissie, de Luchtdoelmitrailleurcommissie, de Commissie voor indirecte richting bij het Kustgeschut en de Commissie aanhangwagens voor luchtdoelgeschut.

Bij mobilisatie wordt hij ingedeeld bij het Artilleriecommando van het Hoofdkwartier van het Veldleger als Artilleriecommandant van het Veldleger. Hij wordt dan in zijn functie vervangen door een „waarnemend Inspecteur der Artillerie”, die tevens het bevel voert over de depots van het wapen der Artillerie.

De tegenwoordige samenstelling van de Inspectie is thans:

- 1 Generaal-Majoor, Inspecteur;
- 2 toegevoegde Hoofdofficieren, die den rang van Luitenant-Kolonel of Majoor kunnen bekleeden (thans 1 Luitenant-Kolonel en 1 Majoor);
- 2 toegevoegde Kapiteins;
- 1 Adjutant, die den rang van Kapitein of Luitenant kan bekleeden (thans 1e Luitenant);

Bovendien is nog één Kapitein bij de Inspectie werkzaam gesteld, die speciaal belast is met de behartiging van de luchtdoelaangelegenheden.

Het verdere personeel bestaat uit:

- 1 Schrijver 1e klasse, Registrator;
- 1 Sergeant-hulpschrijver;
- 1 Hulp-schrijver.

Voorts:

- 1 Adjutant-onderofficier-administrateur, gedetacheerd van het Korps Luchtdoel-Artillerie;
- 1 Fourier, gedetacheerd van het 1e Regiment Onbereden-Artillerie.

De *bijlage* geeft een volledig overzicht van de Inspectie der Artillerie van 1813 tot heden met de namen van hen, die daarbij ingevolge de voorafgaande beschrijving een leidende functie hebben bekleed.

Voor een overzicht van de Opperbevelhebbers van de Nederlandsche Artillerie en hare bevelhebbers, die sedert het afzweren van de Spaansche heerschappij tot 1813 aan het hoofd van het wapen zijn geplaatst geweest, moge volledigheidshalve worden verwezen naar de „Bijdrage tot de geschiedenis van het Nederlandsche Artilleriekorps”, voorkomende in „*De Militaire Spectator*” van 1849.

Grootmeester der Artillerie.

BIJLAGE.

Z. K. H. PRINS FREDERIK DER NEDERLANDEN 26 December 1813—1 Juli 1826

id.

6 Juli 1839—1 October 1840

Chef van het Departement van den Grootmeester.
Lt.-Gen. W. *Baron* DU PONT 1 Jan. 1818—1 Sept. 1818

Directeurs van het Departement van den Grootmeester.
Gen.-Maj. H. R. TRIP 1 Sept. 1818—30 Mei 1837
id. J. A. H. DE LA SARRAZ 30 Mei 1837— 1 Jan. 1841

Inspecteur-Generaal der Artillerie.
Lt.-Gen. W. *Baron* DU PONT 11 Maart 1814—1 Jan. 1818

Luit.-Generaal, belast met de Inspectie over de Bataillons
Veld-Artillerie en van het Korps Rijdende Artillerie.
Lt.-Gen. C. A. GUNKEL 4 Maart 1814—21 April 1828

Gen.-Majoor, belast met de Inspectie over de Bataillons
Artillerie Nationale Militie.
Gen.-Maj. A. VAN HOEY SCHILTHOUWER VAN OOSTÉE
4 Maart 1814—29 December 1829

1° Artillerie-Inspectie. Kommandant.
Gen.-Maj. W. B. E. PARAVICINI DI CAPELLI
29 Dec. 1829—1 Jan. 1841

2° Artillerie-Inspectie. Kommandant.
Gen.-Maj. F. C. LIST 29 Dec. 1829—1 Nov. 1840
Adj. van Z.M. in B.D.

Luitenant-Generaal Chef van het Wapen.
..... 10 Maart 1841—8 Sept. 1852

Commandant van het Personeel.
Gen.-Maj. P. R. FALTER 1 Jan. 1841—1 April 1843

Commandant van het Materieel.
Gen.-Maj. J. A. H. DE LA SARRAZ 1 Jan. 1841—1 April 1843

Commandant van het Personeel.

Generaal-Majoor P. R. FALTER 1 April 1843—8 September 1852

Inspecteurs der Artillerie.

Luitenant-Generaal M. H. STEENBERGHE 8 September 1852—18 April 1855
id. *Jhr.* C. D. P. SINGENDONCK 18 April 1855—27 April 1861
id. C. DANEELS VAN WIJKHUYSE 27 April 1861—22 Maart 1864
id. C. H. G. STEUERWALD 22 Maart 1864—12 Juli 1867

Inspecteurs der Artillerie.

Generaal-Majoor J. A. LE CLERCQ 12 Juli 1867—15 Maart 1868
id. A. C. W. L. J. F. VON KELLNER 15 Maart 1868—18 Maart 1871
id. *Jhr.* A. W. A. GEVERS DEYNOOT 18 Maart 1871—14 Juni 1873
id. E. J. JACOBS 14 Juni 1873—11 April 1876
id. W. DE VILLENEUVE 11 April 1876—15 December 1876

Directeurs van het Materieel der Artillerie.

Generaal-Majoor A. H. DRIJFHOUT VAN HOOFF 12 Juli 1867—22 April 1868
id. J. C. LAUNSPACH 22 April 1868—23 April 1870
id. A. L. VON PREUSCHEN 23 April 1870—21 April 1871
id. F. A. T. DELPRAT 29 April 1871—5 Februari 1872
id. J. G. J. OLDENBARNEVELD *gen.* WITTE TULLINGH 10 Februari 1872—11 April 1876
id. H. J. R. BEYEN 11 April 1876—30 September 1876
id. K. H. VAN DIEPENBRUGGE 30 September 1876—15 December 1876

Inspecteur van het Personeel.

Generaal-Majoor W. DE VILLENEUVE 15 December 1876—20 Maart 1878

Inspecteur van het Materieel.

Generaal-Majoor K. H. VAN DIEPENBRUGGE 15 December 1876—1 Mei 1878

Inspecteurs der Artillerie.

Gen.-Maj. W. DE VILLENEUVE 20 Maart 1878—28 April 1879
id. K. H. VAN DIEPENBRUGGE 28 Apr. 1879—21 Sept. 1882
id. F. F. STEENBERGHE 21 Sept. 1882—19 April 1884
Adj. des Konings in B.D.
Luit.-Gen. J. H. KRETZER 19 April 1884—13 Februari 1887
id. C. D. H. SCHNEIDER 13 Febr. 1887—10 Febr. 1894
Adj. des Konings in B.D.
id. J. W. BERGANSIUS 10 Febr. 1894— 1 Nov. 1898
id. C. L. W. MOORREES 1 November 1898—1 Mei 1902
id. F. G. A. VAN ERMEL SCHERER
1 Mei 1902—7 Augustus 1908

Commandanten Bereden-Artillerie.

Gen.-Maj. K. H. VAN DIEPENBRUGGE 1 Mei 1878—28 April 1879
id. F. F. STEENBERGHE 28 April 1879—21 Sept. 1882
Adj. des Konings in B.D.
Kolonel *Jhr.* C. J. A. Ridder *Baronet* SPEELMAN
21 September 1882—19 April 1884
Gen.-Maj. F. M. B. Ridder ALEWIJN
Adj. des Konings in B.D.
19 April 1884—26 November 1889
id. A. J. F. EGTER VAN WISSEKERKE
30 December 1889—7 April 1893
id. C. L. DOORMAN 7 April 1893—1 November 1898
id. F. R. FROGER 1 November 1898—1 Mei 1903
id. C. DE WIT 1 Mei 1903— 1 November 1906
id. J. DE WAAL 1 November 1906—7 Augustus 1908

Commandanten Vesting-Artillerie.

Gen.-Maj. J. H. FRANKAMP 1 Mei 1878—27 September 1881
id. J. H. KRETZER 27 September 1881—19 April 1884
id. C. D. H. SCHNEIDER 19 April 1884—13 Februari 1887
id. A. M. MAZEL 13 Februari 1887—14 Januari 1891
id. H. M. STEENBERGHE 14 Januari 1891—1 Mei 1892
id. J. W. BERGANSIUS 1 Mei 1892—10 Februari 1894
Kolonel L. J. RISSEEUW 10 Februari 1894—21 Augustus 1895
Gen.-Maj. C. L. W. MOORREES 21 Aug. 1895—1 Nov. 1898
id. F. G. A. VAN ERMEL SCHERER
1 November 1898—1 Mei 1902
id. P. J. VON STEIN CALLENFELS 1 Mei 1902—1 Mei 1905
id. J. DE WAAL 1 Mei 1905—1 November 1906
id. J. D. N. DE FREMERY 1 Nov. 1906—1 Nov. 1907
Kolonel W. A. SODENKAMP 1 Nov. 1907—7 Aug. 1908

Inspecteur-Generaal der Artillerie.

Luitenant-Generaal F. G. A. VAN ERMEL SCHERER
7 Augustus 1908—1 November 1909
..... 1 November 1909—April 1913

Inspecteurs der Bereden-Artillerie.

Gen.-Maj. J. DE WAAL 7 Augustus 1908—1 Mei 1909
id. A. VAN SETERS 1 Mei 1909—1 Mei 1912
id. H. OOLGAARDT 1 Mei 1912—1 December 1915
id. O. L. G. F. ABERSON 1 December 1915—1 Mei 1919
id. M. C. VAN DER HOOG 1 Mei 1919— 1 Augustus 1920
id. J. C. C. TONNET 1 Aug. 1920— 15 Nov. 1921

Inspecteurs der Vesting-Artillerie.

Kolonel W. A. SODENKAMP 7 Aug. 1908—1 Nov. 1909
Gen.-Maj. F. C. DE BORDES 1 November 1909—1 Mei 1912
id. A. R. OPHORST 1 Mei 1912—1 November 1913
Kolonel A. VAN DOORNINCK 1 November 1913—1 Januari 1914
Gen.-Maj. L. J. SCHELTEMA 1 Januari 1914—1 November 1916
id. J. E. FABIUS 1 November 1916—1 Augustus 1920
id. C. F. GEY VAN PITTIUS 1 Aug. 1920—15 Nov. 1921

Inspecteurs der Artillerie.

Generaal-Majoor J. C. C. TONNET 15 November 1921—1 Mei 1924
id. E. F. INSINGER 1 Mei 1924—1 Januari 1929
id. W. J. C. SCHURMAN 1 Januari 1929—1 November 1931
id. M. Ridder VAN RAPPAARD 1 November 1931—